Sivistysvaliokunnalle

Lausuntopyyntö 20.5.2024

SAMOKin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleiset huomiot hallituksen esityksestä

Orpon hallitusohjelmassa yhtenä tavoitteena on saada Suomeen lisää kansainvälisiä osaajia. Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartan 2035 mukaisesti Suomi tavoittelee kansainvälisten opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista. SAMOK kannattaa näitä tavoitteita, ja näkee hallituksen esityksen olevan ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.

Esitettyjen lakimuutosten vaikutukset Suomen houkuttelevuuteen opiskelijamaana ovat huolestuttavia, minkä lisäksi SAMOK haluaa muistuttaa lukuvuosimaksujen korotuksen olevan myös arvokysymys. Jo nykyisillä lukuvuosimaksuilla Suomessa opiskelu on rajattu niille, joilla on maksukykyä, ja lukuvuosimaksujen täyskatteellistaminen kiristää tätä kehitystä.

Esityksessä on myös yksittäisiä hyviä nostoja, kuten tilauskoulutusta koskevat kirjaukset sekä se, ettei korkeakoulujen tarvitse periä lukuvuosimaksua tulevilta lukuvuosilta, jos opiskelija on jo maksanut koulutuksen kustannukset.

Lukuvuosimaksujen täyskatteellistaminen

SAMOK vastustaa lukuvuosimaksujen täyskatteellistamista. Lukuvuosimaksut rajaavat ulos osan opiskelijoista maksukykynsä perusteella, ja niiden korottaminen rajoittaa entisestään Suomeen hakeutuvien opiskelijoiden määrää.

Lukuvuosimaksujen korottaminen on ristiriidassa niin hallitusohjelman kuin Koulutus-ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035:n tavoitteiden kanssa. Verrokkimaissa lukuvuosimaksujen korottaminen on vähentänyt hakijamäärää korkeakouluihin ja siten haitannut maiden kansainvälistymistä. OKM on hallitusneuvotteluihin toimittamassaan *“Ulkomaalaisten opiskelijoiden täyskatteisten*

lukukausimaksujen vaikutukset" -taustamuistioissa arvioinut kansainvälisten opiskelijoiden määrän tippuvan Suomessa noin 43 prosentilla. Vaikka hakijamäärät ovat ajan kanssa verrokkimaassa palautuneet, näemme esityksen olevan suuri takaisku maamme kansainvälistymiseen liittyville tavoitteille, joita tulisi edistää nopealla aikataululla. Täyskatteellisuus voi ohjata hakijoita valitsemaan jonkin toisen opiskelumaan. SAMOK onkin huolissaan siitä, että täyskatteellistamisella Suomi hinnoittelee itsensä ulos potentiaalisena opiskelumaana kansainvälisille hakijoille. Verrokkimaita edullisemmat lukuvuosimaksut voisivat olla Suomen kilpailuetu.

SAMOK näkee riskinä myös sen, että maksut nousevat kestämättömästi juuri niillä aloilla, joilla olisi työvoimatarvetta ja kysyntää kansainvälisille osaajille. Tällaisia aloja voivat olla esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalat sekä tekniikan alat.

Lakiesityksen perusteluissa mainitaan tavoite saada lisää rahaa korkeakoulujen käyttöön, ilman että se vaikuttaa korkeakoulujen perusrahoituksen määrään. Tavoitteen valossa on kummallista, että Orpon hallitusohjelmassa on kirjattu, että korkeakoulujen valtionrahoituksesta leikataan lukuvuosimaksuja vastaava summa. SAMOK onkin huolissaan siitä, että lukuvuosimaksujen täyskatteellistamisella on negatiivisia jatkovaikutuksia korkeakoulujen perusrahoituksen määrään, sillä verrokkimaissa maksujen korottaminen on usein johtanut valtion rahoituksen vähenemiseen. Tällainen kehityskulku ei ole toivottavaa tilanteessa, jossa korkeakoulujen perusrahoituksen vaje on jo merkittävä.

SAMOK kiittää lukuvuosikohtaisuuden poistamisesta maksuista, jos opiskelija on jo maksanut koulutuksen kustannukset. Tämä lisää opiskelijan joustavia mahdollisuuksia esimerkiksi työllistymisen tai muuten maahan integroitumisen suhteen.

Hakemuksen käsittelymaksun palauttaminen

SAMOK ymmärtää vaikeuden hakemusten käsittelyssä, mutta vastustamme hakemusmaksun käyttöönottoa ratkaisuna siihen. Pidämme käsittelymaksua mahdollisena kynnyksenä opintoihin hakemisessa, ja haluammekin hakemusmaksun olevan mahdollisimman alhainen. Nähdäksemme maksun asettaminen ei automaattisesti johda puutteellisten hakemusten vähenemiseen, vaan se vain vähentää hakemusten kokonaismäärää. Tämä todennäköisesti vähentää hallinnollista työtä, mutta se voi estää monien hyvien hakijoiden hakemisen suomalaisen korkeakoulutuksen piiriin.

Käsittelymaksun tulisi siis olla mahdollisimman pieni ja jos sen päämäärällisenä tarkoituksena on vähentää hallinnollista työtä, niin SAMOK näkee perusteltuna, että sisäänpäässeille opiskelijoille palautettaisiin tämä maksu.

Lukuvuosimaksujen “kiertäminen”

SAMOK kyseenalaistaa lukuvuosimaksujen kiertämisten laajuuden ja kokee hallituksen esityksen muutokset siihen ylimitoitettuina ja mahdollisesti haitallisina. Esityksessä oleva tapauksien lukumäärä on alhainen, ja siitä ei pysty erottelemaan ketkä ovat vaihtaneet oleskelulupaansa välttyäkseen maksuilta. Lisäksi muutoksen aikataulu on erittäin tiukka.

Muistutamme työllistymisen sekä avioitumisen tai perheen perustamisen olevan yksi suurimmista pitovoimatekijöistä kansainvälisille opiskelijoille jäädä Suomeen. Vaikka esitys ei työperustaisen oleskeluluvan hakemista estäkään, yhdistettynä muihin suunniteltuihin muutoksiin näemme sen heikentävän Suomen houkuttelevuutta opiskelumaana. Opiskelijoiden avioituminen tai työllistyminen opintojen aikana tulisi nähdä lähtökohtaisesti positiivisina ilmiöinä sen sijaan, että sille luotaisiin negatiivisia kannustimia.

Muut huomiot

Kiitämme tarpeellisesta muutoksesta, jossa tilapäistä suojelua saavat eivät ole jatkossa lukuvuosimaksuvelvollisia. Lisäksi näemme hallituksen esitykset tilauskoulutuksen muutoksista positiivisina. Uskomme näiden muutosten parantavan opiskelijoiden oikeusturvaa, joka on vaarantunut useissa tapauksissa viime vuosien aikana.

SAMOK näkee, että esityksessä hahmoteltuja seurantatoimenpiteitä olisi syytä täydentää seurantatyöryhmällä, jonka tehtävänä on seurata ja arvioida esitettyjen muutosten vaikutuksia kansainvälisten opiskelijoiden määrään, opiskelijoiden hyvinvointiin, toimeentuloon ja kokemuksiin opinnoista, maahan jäämiseen sekä suomalaisen korkeakoulutuksen hinnoittelun ja alakohtaisten koulutusmäärien kehitykseen. Seurantaryhmään tulisi nimetä ainakin korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen edustajat sekä tutkijajäseniä.

Helsingissä 28.5.2024

Lauri Kujala
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Roosa Veijola
Eurooppapolitiikan ja kansainvälisten asioiden asiantuntija
roosa.veijola@samok.fi
050 389 1012